

LBRIS

We know
books

ORIGEN

OMILII
LA CARTEA
PROFETULUI IEREMIA

VOLUMUL I

Traducere din limba greacă de
Cristian Tufan

E I K O N

București, 2024

CUPRINS

STUDIU INTRODUCȚIV.....5

OMILIA I

Când a început Ieremia să profetească, sub care regi a profetit el și ce i-a fost zis apoi de către Domnul? 31

OMILIA II

Despre: *Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, ca pe cea mai curată sămânță; cum dar Mi te-au prefăcut în ramură sălbatecă de viță străină? până la: Chiar de te-ai spăla cu silitră și chiar dacă te-ai freca cu leșie, tot pătat ești în nedreptățile tale față de Mine, zice Domnul Dumnezeu (Ier. 2, 21-22) 51*

OMILIA III

Despre: Pustiu am fost Eu oare pentru Israel? Sau țara întunericului am fost? (Ier. 2, 31)57

OMILIA IV

Despre: *Zisu-mi-a Domnul în zilele lui Iosia (Ier. 3, 6), până la Fiica lui Israel cea necredincioasă s-a dovedit că e mai dreaptă decât Iuda (3, 11)..... 61*

OMILIA V

Despre: *Întoarceți-vă, copiii răzvrățiți și Eu voi vindeca neascultarea voastră! (Ier. 3, 22), până la De aceea încingeți-vă cu sac (Ier. 4, 8)73*

OMILIA VI

Despre: *Doamne, ochii Tăi nu privesc ei oare numai la adevăr/ credință? până la Voi merge deci la cei mari și voi grăi cu aceștia* 99

OMILIA VII

Despre: *Dar nici în zilele acelea nu vă voi pierde cu totul, zice Domnul Dumnezeuul tău, până la De aceea veți sluji la dumnezei străini într-o țară care nu este a voastră (Ier. 5, 18 – 5, 19)* 105

OMILIA VIII

Despre: *Domnul a făcut cerul cu puterea Sa (Ier. 10, 12) până la: Atunci se vede cât este de neștiutor omul, cu toată știința lui (Ier. 10, 14)* 111

OMILIA IX

Despre: *Cuvântul ce a fost de la Domnul către Ieremia: Ascultă cuvintele legământului (Ier. 11, 1-2), până la: Ei s-au întors iarăși la fărâdelegile strămoșilor lor (11, 10)* 125

OMILIA X

Despre: *Domnul mi-a descoperit ca să știu (Ier. 11, 18); până la: Strângeți-vă și vă duceți toate fiarele câmpului, duceți-vă și o mâncați (Ier. 12, 9)* 135

OMILIA XI

Despre: *Din cauza Mea a fost pustiit pământul întreg (Ier. 12, 11) și despre brâu* 145

OMILIA I

Când a început Ieremia să profetească, sub care regi a profetit el și ce i-a fost zis apoi de către Domnul?

1. Dumnezeu este grabnic în a face binele, dar încet în a-i pedepsi pe cei care merită o pedeapsă¹. În realitate, atunci când ar putea aplica o pedeapsă, fără să spună nimic aceluia pe care i-a condamnat, fără să-i prevină, El nu face nimic; dimpotrivă, chiar și atunci când condamnă, El vorbește, faptul de a vorbi fiind un mijloc pentru El de a întoarce de la condamnare pe acela care urmează să fie condamnat. Se pot găsi multe exemple în Scripturi, dar sunt suficiente cele câteva care îmi vin în minte acum, ca să ajungem să înțelegem intenția pasajului care a fost citit. Ninivitenii deveniseră păcătoși și fuseseră condamnați de Dumnezeu: *Patruzeci de zile mai sunt și Ninive va fi distrusă* (Iona 3, 4); Dumnezeu nu a vrut să-i condamnă fără să zică ceva, ci *dându-le loc de pocăință* (Înț. 12, 10) și să se convertească, El le-a trimis un profet evreu, pentru ca, atunci când aceasta le-ar fi zis: *Încă trei zile și Ninive va fi distrusă* (Iona 3, 4), cei condamnați să nu mai fie condamnați, ci, prin căința lor, să obțină multmilostivirea divină. Locuitorii Sodomei și Gomorei fuseseră condamnați, după cum reiese din cuvintele lui Dumnezeu către Avraam (Fac. 18); cu toate acestea, îngerii și-au îndeplinit rolul lor, căutând să salveze oamenii care nu voiau să fie salvați, când i-au spus lui Lot: *Ai tu pe*

¹ Cf. *Omilia la Ieșire* 7, 4: „Dumnezeu știe bine tot și dacă El nu pedepsește degrabă, o face pentru că El așteaptă pocăința noastră și convertirea noastră”.

cineva dintre ai tăi aici? (Fac. 19, 12)². Ei nu ignorau faptul că aceștia nu-l vor urma pe Lot³, dar ei împlineau lucrarea *de bunătate și iubire de oameni* (Tit 3, 4) a Aceluia Care îi trimisese.

2. Veți găsi același lucru și în ce-l privește pe Ieremia. Textul indică vremea activității sale profetice: când a început să proorocească și până când. Dacă cititorul nu-și pune la contribuție mintea la citirea textului și nu caută intenția fragmentului care a fost citit, el va spune: Este istorie, textul indică când a început Ieremia să profețească și după cât timp de activitate profetică a încetat să mai profețească: ce mă interesează istoria aceasta? Am citit, am aflat că a încetat să profețească în *zilele lui Iosia, fiul lui Amon, regele din Iuda, în anul al treisprezecilea al domniei acestuia* (Ier. 1, 2), apoi și *în zilele lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda* (1, 3), *profețind până în luna a cincea, din anul al unsprezecilea al lui Sedechia, fiul lui Iosia, regele lui Iuda* (Ier. 1, 3), și am aflat că activitatea sa profetică s-a întins sub trei regi, *până la robirea Ierusalimului* (Ier. 1, 3). Care este deci învățătura ce ne este dată prin acestea, dacă ne ocupăm de această lectură?

3. Dumnezeu a condamnat Ierusalimul din cauza păcatelor sale și sentința era ca locuitorii săi să fie duși în robie. Totuși, odată venit momentul, Dumnezeu, în iubirea Sa de oameni, îl trimite din nou pe profetul acesta, sub cea de a treia domnie înainte de robie, pentru ca cei care ar fi vrut să se gândească, să se pocăiască la cuvintele profetului. El l-a însărcinat pe profet să profețească și sub al

² Îngerii au pus întrebarea aceasta pentru a-l invita pe Lot să iasă, el și familia sa, din orașul care va fi distrus: *De ai fii sau fiuce, gineri sau pe oricine altul în cetate, scoate-i din locul acesta, Că Noi avem să pierdem locul acesta* (Fac. 19, 12-13).

³ Fac. 19, 14-15: Lot transmite ginerilor săi sfatul de a părăsi orașul; aceștia refuză să-l asculte; a doua zi, îngerii grăbindu-i, l-au scos pe Lot și pe fiicele sale, lăsându-i pe ginerii săi.

doilea rege după primul, și sub al treilea, chiar în vremea captivității. Căci Dumnezeu, în îndelunga lui răbdare, acorda un răgaz până în ajunul, ca să spunem așa, robirii, îndemnându-i pe cei ce ascultau să se pocăiască pentru a înceta necazurile robiei. Astfel, este scris că Ieremia a profețit *până la robirea Ierusalimului* (1, 3). Robia a început pe când Ieremia mai profețea încă, cam în acești termeni: Iată-vă ajunși prizonieri; chiar și în starea aceasta, pocăiți-vă, căci, dacă vă pocăiți, suferințele robiei nu se vor prelungi, ci multmilostivirea lui Dumnezeu se va întinde asupra voastră!

Găsim deci câteva lucruri folositoare în fragmentul care consemnează vremea profeției și anume, că Dumnezeu, în iubirea Sa de oameni, îi îndeamnă pe cei care Îl aud să nu mai îndure suferințele robiei. Există ceva asemănător și cu noi. Dacă păcătuim, trebuie să devenim și noi robi, căci *să dați pe unul ca acesta satanei* (1Cor. 5, 5) nu se deosebește cu nimic cu a-i da pe locuitorii Ierusalimului lui Nabucodonosor; așa cum ei erau dați acestuia din urmă din cauza păcatelor lor, la fel, noi suntem dați din cauza păcatelor noastre lui Satan care este Nabucodonosor⁴; Apostolul zice vorbind despre alți păcătoși: *pe aceștia i-am dat satanei, ca să se învețe să nu mai hulească* (1 Tim. 1, 20).

4. Iată deci ce mare nenorocire este să păcătuiești *ca să fii dat satanei* care ține în robie sufletele acelor care sunt părăsiți de Dumnezeu. Dar nu fără dreptate și fără judecată îi părăsește Dumnezeu pe cei pe care i-a părăsit⁵. Cu adevărat, atunci când El trimite ploaia peste vie și via dă spini în loc de struguri, ce făcea

⁴ Nabucodonosor este chipul Diavolului.

⁵ Pentru că a vorbit în paragraful precedent despre oamenii pe care Dumnezeu „i-a dat Satanei”, Origen se grăbește ca întotdeauna să-L exonereze pe Dumnezeu de responsabilitatea răului. Pentru aceasta îi este suficient să evoce Is. 5, 4-6, profetul pe care el îl comentase înainte de Ieremia: când via nu profită de ploaia pe care Dumnezeu i-o trimite, nu-i rămâne lui Dumnezeu decât să desființeze ploaia.

Dumnezeu dacă nu *norilor voi da poruncă să nu-și mai reverse ploaia peste ea* (Is. 5, 6)?

O robie ne amenință, prin urmare, și pe noi din cauza păcatelor noastre și noi trebuie să fim dați, dacă nu ne pocăim, lui Nabucodonosor și babilonienilor. Ca să fim torturați de babilonieni, în sens spiritual. În fața acestei amenințări, cuvintele profeților, cuvintele Legii, cuvintele apostolilor, cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos ne vorbesc despre pocăință, ne cheamă la o convertire. Dacă le ascultăm, să credem pe acela care a spus: (*Și dacă poporul acela, despre care am zis Eu acestea, se va întoarce de la faptele lui cele rele, atunci voi îndepărta răul ce gândeam să-i fac* (Ier. 18, 7).

5. Acestea pentru preambul⁶; După preambul este scris că *Fost-a cuvântul Domnului către mine* (Ier. 1, 4), evident către Ieremia. Și ce i-a spus Cuvântul Domnului? Un lucru foarte însemnat, față de ce este spus altor profeți. Cu adevărat, nu găsim lucrul acesta zis niciunui dintre profeți: Avraam a fost numit profet în versetul: *e proroc și se va ruga pentru tine* (Fac. 20, 7)⁷ și Dumnezeu nu-i spusese: „*Înainte de a te fi zămislit în pântece, te-am cunoscut și înainte de a ieși din pântece, te-am sfințit*” (Ier. 1, 5); dar Avraam a fost sfințit mai târziu, atunci când a ieșit din *pământul său, din neamul tău și din casa tatălui tău* (Fac. 12, 1). Isaac s-a născut dintr-o făgăduință și cu toate acestea nu găsim că i-ar fi spus și lui aceste cuvinte; și ce nevoie avem să trecem în revistă pe profeții ce-au urmat?

6. Ieremia a primit un dar excepțional, adică *Înainte de a te fi zămislit în pântecul mamei tale, te-am cunoscut și înainte de-a ieși din pântece, te-am sfințit* (Ier. 1, 5). Nu ignorăm faptul că unii, considerând că aceste cuvinte îl depășesc pe Ieremia, le raportează

⁶ Nu este vorba despre preambulul omiliei, ci al lui Ieremia.

⁷ Tema lui Avraam profet și extatic fusese dezvoltată de Filon de Alexandria.

la Mântuitorul nostru și Domn. Trebuie să știm că, dacă cele mai multe dintre frazele pe care le voi cita se potrivesc Mântuitorului și Îi pot fi aplicate Lui, există câteva cuvinte spuse lui Ieremia care sunt supărătoare într-o astfel de interpretare, căci nu pot, în ochii multora, să se cuvină Mântuitorului. Care sunt deci acelea care pot fi aplicate Mântuitorului? *La câți te voi trimite, la toți vei merge și tot ce-ți voi porunci vei spune. Să nu te temi de dânșii, căci Eu sunt cu tine, ca să te izbăvesc* (Ier. 1, 7-8); nu este încă vădit că aceste cuvinte se referă la Mântuitorul, cele care urmează vor fi și mai clare: *Și Domnul mi-a întins mâna, mi-a atins gura și mi-a zis: „Iată, am pus cuvintele Mele în gura ta! Iată, te-am pus în ziua aceasta peste popoare și peste regate, ca să smulgi și să arunci la pământ* (Ier. 1, 9-10). Ce popoare a smuls Ieremia, căci este scris clar: *Iată că te-am pus în ziua aceasta peste popoare ca să smulgi și să arunci la pământ* (1, 10). Și ce putere avea Ieremia să *dărâme* (1, 10), căci acest cuvânt a fost folosit pentru Ieremia în *să pierzi și să dărâmi* (1, 10). Și sunt așa de mulți oameni pe care Ieremia să-i fi *zidit*, ca să-i spună *să zidești*, Ieremia spune: *Nimănui n-am dat cu dobândă și nici mie nu mi-a dat nimeni cu dobândă* (Ier. 15, 10): cum deci i s-a dat *să zidească și să sădească* (1, 10)? Cum să fie pentru Ieremia *să sădească*? Cuvintele acestea, dacă le raportăm la Mântuitorul, nu-l deranjează pe exeget, pentru că Ieremia este simbolul Mântuitorului; dar acelea pe care tocmai le-am citat îl supără mult pe interpret, oricât de deștept ar fi el, atunci când vrea să arate că și ele se potrivesc Mântuitorului: *O, Doamne, Dumnezeuule, eu nu știu să vorbesc* (Ier. 1, 6). El Care este *Înțelepciunea*, El Care este *Puterea lui Dumnezeu* (1Cor. 1, 24), *Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii* (Col. 2, 9): cum aceste cuvinte: *eu nu știu să vorbesc* (Ier. 1, 6) pot fi aplicate Mântuitorului? În afară de aceasta, este interzis să aplicăm aceste cuvinte: *eu sunt încă tânăr* (1, 6) Mântuitorului, Care ar spune un lucru care nu este drept; căci dacă Domnul răspunde: *Să nu zici: sunt încă tânăr* (1, 7), este evident că interzice cuvântul acesta pentru că nu este drept.

Cuvintele acestea nu se potrivesc deci Mântuitorului, în vreme ce cele dinainte nu par să fie supărătoare când sunt aplicate Mântuitorului. Ar fi comod să spunem că unele se referă la Ieremia și altele la Mântuitorul. Orice om de bun simț va fi totuși deranjat în pasajul acesta, considerând că trebuie să fii nesăbuit să faci într-un text atât de încheat o tăietură între cuvintele adresate lui Ieremia și cuvintele adresate Mântuitorului, și să spui că unele nu se referă la Hristos ci la Ieremia, și că altele, care îl depășesc pe Ieremia, nu se referă la Ieremia, ci la Hristos.

7. Să admitem că întregul pasaj se referă la Ieremia și ceea ce-l depășește pe Ieremia, să explicăm. Cine a primit cuvinte venind de la Dumnezeu și are harul cuvintelor cerești⁸ le-a primit ca *să smulgă și să arunce la pământ popoare și regate* (Ier. 1, 10); dar când se spune că cineva a primit cuvintele lui Dumnezeu *smulge, popoare și regate*, te rog, nu lua cuvintele *popoare și regate* în sens trupesc; ci, considerând că păcatul domnește peste sufletele omenești, după cuvântul Apostolului: *Să nu împărățească păcatul în trupul vostru cel muritor* (Rm. 6, 12) și văzând că sunt nenumărate feluri de păcate, vei înțelege în mod alegoric prin *popoare și regate* infamiile *smulse și aruncate la pământ* de cuvintele Domnului date lui Ieremia sau oricărui alt predicator. Și, în felul acesta pot fi aplicate lui Ieremia primele cuvinte, care sunt supărătoare când este vorba despre Mântuitorul, și să le aplicăm tot lui Ieremia pe celelalte, când știm să le interpretăm în sens alegoric.

Mi se va spune din asistență: Lămurește și celălalt cuvânt⁹, și încearcă să explici întregul pasaj, aplicându-l la Mântuitorul; pentru partea a doua nicio dificultate, căci este limpede că Mântuitorul *a smuls regatele* diavolului și *a aruncat la pământ popoarele* făcând

⁸ Origen se gândește la predicatori ca el.

⁹ *Sunt prea tânăr.*

să dispară viața păgână¹⁰; (dar) aici, ca să ne ținem de fraza ce pare blasfematoare când se aplică Mântuitorului, lămurește un pic cum poate spune Domnul: *Eu nu știu să vorbesc, pentru că sunt încă tânăr* (1, 6) și urmarea.

Vezi că pasajul este greu: știm că Mântuitorul este Domn; ne întrebăm cum se pot aplica aceste cuvinte la Mântuitorul într-un mod demn de Cuvântul și conform cu adevărul. Trebuie să luăm Scripturile drept martor. Căci fără martori, presupunerile și exegezele noastre nu au niciun credit și regula: *orice pricină să se dovedească prin spusa a doi sau trei martori* (Dt. 19, 15) se aplică mai mult explicațiilor textelor decât oamenilor: ea cere ca eu să-mi întemeiez cuvintele interpretării mele luând doi martori: în Noul Testament și în Vechiul, luând trei martori: într-o Evanghelie, la un profet, la un apostol, căci în felul acesta orice pricină se va dovedi (Dt. 19, 15). Cum putem aplica la Mântuitorul cuvântul despre care vorbim? Iată ca martor Vechiul Testament: *Că înainte ca fiul acesta să știe să dea la o parte răul și să aleagă binele*; este spus foarte clar despre Mântuitorul în Isaia: *Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel* (Is. 7, 14), și acolo vin cuvintele: *Înainte ca fiul acesta să știe*¹¹. Și dacă trebuie să luăm și un exemplu din Evanghelie: înainte de a deveni adult, pe când era doar copil, Iisus *S-a deșertat pe Sine* (Fil. 2, 7), *prograsa*, – într-adevăr, nimeni nu progresează dacă a atins perfecțiunea, ci se progresează atunci când ai nevoie să faci progrese – *El sporea deci cu vârsta, El sporea cu înțelepciunea și cu harul la Dumnezeu și la oameni* (Lc. 2, 52). Căci, dacă S-a deșertat coborând pe pământ și, dacă, deșertându-Se, El a luat din nou ceea ce abandonase deșertându-Se, -- căci El deșertase de bunăvoie, – ce este extraordinar să sporească *cu înțelepciune, cu vârstă și cu harul de*

¹⁰ Limba greacă are o corespondență verbală imposibil de tradus în franceză: Mântuitorul a pierdut *popoarele*, pierzând viața „păgână”.

¹¹ Pentru a explica cum „copilul” numit în aceste cuvinte este Iisus, Origen observă că acest cuvânt vine în context de la renumita profeție despre Emanuel, pe care toți sunt de acord să o aplice lui Iisus.